

ET

ET

ET

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel, 4.3.2009
KOM(2009) 114 lõplik

TEATIS KEVADISELE EUROOPA ÜLEMKOGULE

Euroopa majanduse elavdamine

1. OSA

TEATIS KEVADISELE EUROOPA ÜLEMKOGULE

Euroopa majanduse elavdamine

1. SISSEJUHATUS

Viimase kuue kuu jooksul on Euroopa saanud tunda üleilmse majanduskriisi enneolematut survet. See on pannud proovile ELi võime tegutseda paindlikult ja kiiresti. Olukord on tekitanud ka 27 liikmesriigis kooskõlastusprobleeme ja tugevdanud vajadust nende vahelise solidaarsuse järele. Eelmisel sügisel võttis EL vajalikud meetmed finantsturgude kokkuvarisemise vältimiseks. Detsembris nõustus EL koostama Euroopa majanduse elavdamise kava (edaspidi „EERP”), et peatada majanduslangus ja luua tingimused majanduse olukorra parandamiseks. Komisjon ja liikmesriigid on vastanud kriisivastaste ja majanduse elavdamist ette valmistavate meetmete võtmise vajadusele positiivselt.

Nüüd kus on alanud nimetatud meetmete rakendamine, hakkab endast märku andma vajadus suurema kooskõlastatuse järele, et maksimeerida meetmete piiriülest mõju. Käesoleva teatise eesmärk on näha ette järgmised sammud kriisi lahendamiseks ja ELi majanduse elavnemise saavutamiseks. Teatis sisaldab ambitsioonikat finantssektori reformikava, selles antakse ülevaade nõudluse hoidmiseks, investeerimise hoogustamiseks ja töökohtade säilitamiseks või loomiseks võetavatest meetmetest ning sätestatakse mais toimuva tööhõivealase tippkohtumise ettevalmistusprotsess. ELi sisesed jõupingutused asetatakse teatises samuti eelseisva G20 tippkohtumise valguses laiemasse konteksti. EL peaks nimetatud tippkohtumisel esitama rahvusvahelise finantsjuhtimissüsteemi reformimise ambitsioonika tegevuskava.

Maailmamajanduse languse jätkudes väheneb nõudlus ja töökohtade arv, mis mõjutab kogu ELi ettevõtjaid, perekondi ja kogukondi. Usalduse tase on finantssektoris endiselt madal. Ilmneb uusi puudusi ja neile tuleb reageerida kooskõlastatult. Pangandussüsteemi puhastamine on normaalsete laenuitingimuste taastamise eeltingimus. Vaja on suuri jõupingutuste, sest taastumine võtab aega.

Finantsturgude stabiliseerimine ei ole veel tulemusi andnud, et vähendada laenuraha nappust ja panna laenu ettevõtjate ja majapidamiste jaoks taas liikuma. Seetõttu peab ka EL jätkama samas tempos finantssektori reformimist, korraldades ümber reguleerimistegevuse ja püüdes luua tuleviku jaoks järelevalvekorra, mis oleks paremini kooskõlas tänapäeva piiriülese majanduse tegelikkusega.

Laenuandmise jätkuv nappus kammitseb ka nõudluse ja tarbijate usalduse suurendamiseks tehtavaid pingutusi. Pärast elavdamiskava vastuvõtmist detsembris algas kokkulepitud stiimulite paketi rakendamine. Ehkki positiivsete tulemuste ilmnemine majandussüsteemis võtab aega, genereerib fiskaalmeetmete maht (umbes 3,3 % ELi SKPst ehk üle 400 miljoni euro) uusi investeringuid, toetab töötajaid ja nende perekondi ning suurendab nõudlust. Alanud on ka meetmete sidumine pikaajalise eesmärgiga ehitada ELis üles konkurentsivõimeline ja jätkusuutlik majandus, nagu on sätestatud majanduskasvu ja tööhõivet käsitlevas Lissaboni strateegias. See tagab, et EL ei võitle ainult praeguse majanduslangusega, vaid teeb ettevalmistusi tulevikuvõimaluste maksimaalseks ärakasutamiseks.

Samal ajal on laienenud kriisi mõju töökohtadele. Üksikisikute raskuste leevendamiseks ja väärtuslike oskuste kadumise vältimiseks on vaja sihtotstarbelisi meetmeid. Saab ja tuleb astuda samme inimeste tööhõive säilitamiseks majanduslanguse ajal ning kasutada loomungulisi lahendusi jätkuvaks püüdlamiseks kõrgema kvalifikatsiooniga tööjõu arendamise eesmärgi suunas.

Praegune kriis on üleilmne ja sellest ei toibuta täielikult enne, kui maailmamajanduse suurimad tegijad hakkavad taas kasvama ja omavahel kauplema. ELis astutud sammud on eeskujuks üleilmsetele partneritele ja need on aidanud saavutada üksmeelt, mis peaks peegelduma konkreetsetes meetmetes G20 eelseisval kohtumisel Londonis.

Kriisi arenedes on ELi mõõtmel olulisus üha selgemaks saanud. Ühisturg on olnud viimased 15 aastat ELi majanduskasvu alustala, kasvu stimuleerija, mis on loonud miljoneid töökohti, muutes Euroopa konkurentsivõimelisemaks ja tõhusamaks. Ühisturu tulemusena on kujunenud välja enneolematu vastastikune sõltuvus, mis tähendab seda, et kaubandusettevõtjad, tarnijad, tootjad ja tarbijad on tugevamini seotud kui iial varem. Kõik liikmesriigid kauplevad omavahel rohkem kui ülejäänud maailmaga. Seetõttu on parim viis majanduse turgutamiseks kasutada ära seda vastastikust sõltuvust, vältides katseid elavdamismeetmete mõju kunstlikult piirata.

See rõhutab kooskõlastamise tähtsust. Ehkki liikmesriikide sotsiaalne ja majanduslik olukord on erinev, on igaühel neist lai valik hoobasid oma konkreetse olukorra mõjutamiseks. Need hoovad annavad kõige rohkem tulemusi, kui neid kasutatakse selge ELi raamistiku kohaselt. Riiklikel nõudluse suurendamise meetmetel on näiteks tihti positiivne piiriülene mõju kaupadele ja teenustele muudes liikmesriikides ning seega annavad need oma panuse Euroopa kui terviku majanduse elavdamisse.

ELi majanduslik jõud on pikemas perspektiivis tohutu. Säilitades tugeva positsiooni maailma eksporditurgudel, on ta näidanud oma konkurentsivõimet üleilmastumise ajastul. Euroopa tööjõud on kõrgelt kvalifitseeritud ja äärmiselt tugev majandussurve on tõendanud tema ühiskondlike mudelite väärtust, mis kaitsevad kõige haavatavamaid sotsiaalseid rühmi. ELil on eriti head eeldused üleminekuks vähem süsihappegaasiheiteid tekitavale majandusele ja toimetulekuks kliimamuutusega võitlemise tehnoloogilise väljakutsega. Ühine ja solidaarsuse vaimus toimuv võitlus kriisiga, on Euroopa jaoks parim viis, kuidas kasutada nimetatud tugevaid külgi majanduslanguse peatamiseks ja majanduskasvu taastamiseks.

2. STABIILSE JA USALDUSVÄÄRSE FINANTSSÜSTEEMI TAASTAMINE JA SÄILITAMINE

2.1. Usalduse ja laenu-tegevuse taastamine

Stabiilne finantssektor on jätkusuutliku taastumise eeltingimus. Eelmisel sügisel hoidsid Euroopa kooskõlastatud meetmed pankade rekapitaliseerimiseks ja neile tagatise andmiseks üle Euroopa Liidu ära Euroopa pangandustööstuse kokkuvarisemise ning aitasid teataval määral taastada pankadevahelisel turul likviidsuse.

On aeg hakata jälgima finantssektori toetuspakettide elluviimist, et tagada nende tulemuslik rakendamine. Piiriüleste finantsasutuste puhul on suurel määral nii kodu- kui ka vastuvõtjariigi ametiasutuste huvides säilitada makromajanduslik stabiilsus, tagades kohalike pangasüsteemide rahastamine ja stabiilsus ning järgides kapitali vaba liikumise põhimõtet.

Komisjon on juba esitanud õigusloomealased ettepanekud pankades hoiustajate kaitse tõhustamiseks, krediidireitingute usaldusväärse suurendamiseks, väärtpaberistamisturgude stiimulite korrastamiseks ning pankade ja kindlustusseltside usaldatavuse ja järelevalve tugevdamiseks. Kiiresti lepiti kokku raamatupidamiseskirjade muudatustes, et tagada Euroopa finantsasutustele nende rahvusvaheliste konkurentidega võrdsed tegutsemistingimused. Need meetmed aitavad luua tuleviku jaoks tugevama ja usaldusväärsema süsteemi.

Kuid usalduse tase pangandussektoris on endiselt madal. Pangad ja muud finantsasutused tegelevad ikka veel võlgade vähendamise, ega ole naasnud oma tavapärase rolli juurde hulgi- ja jaeturgudel. Nad on jätkuvalt väga konservatiivsed laenu andmisel. Esmane prioriteet on laenuvoogude taastamine reaalmajandusele, et vähendada majanduskasvu edasist piiramist.

On aeg tegutseda, et murda väheneva usalduse ja laenuandmissoovimatuse tsüklil. Mõningatel juhtudel tähendab see otsust sekkumist pankade bilansside aktivapoolde, et kaotada ebakindlus seoses edaspidise kahjumi allikate kindlakstegemise ja hindamisega. Et taastada usaldus pangandussektori kui terviku vastu, peaksid pangad, kelle vara väärtus on langenud, avalikustama selle pädevatele ametiasutustele.

Toetudes juba antud suunistele riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta meetmete suhtes, mida on võetud finantsasutuste toetamiseks ja rekaptaliseerimiseks,¹ esitas komisjon teatise² aitamaks liikmesriikidel töötada välja meetmeid vara väärtuse langemisest tingitud probleemide lahendamiseks. Võimalikud lahendused on riigipoolne ostmine, riigi garantiid, vahetus või segatehing. Nende vahendite kasutuselevõtmise ja nende ülesehituse üle otsustavad liikmesriigid. Varalise abi meetmete maksimaalse tulemuslikkuse aitab aga tagada läbipaistvus, andmete avalikustamine, hindamine ja koormuse jagamise põhimõttele põhinev ühtne ja kooskõlastatud Euroopa raamistik.

Raamistik tagab pankadele võrdsed tegutsemistingimused, hõlbustab riigiabi eeskirjade järgimist, piirab mõju riigi rahandusele ja valmistab ette sektori vajaliku ümberkorraldamise. Komisjon annab peagi täpsemaid juhiseid lähenemisviisi kohta, mida ta kasutab riigiabi eeskirjade raames üksikpankade ümberkorraldamise ja nende elujõulisuse taastamise kavade hindamisel. Et tagada Euroopa pangandussektori pikaajaline elujõulisus ja taastada selle tavapärase toimimine hindab ta iga juhtumit eraldi, võttes arvesse kogu abisummat, mis on saadud rekaptaliseerimise, garantiide või varalise abi kaudu.

Laenuitingimuste parandamise eesmärgil on EKP koos muude keskpankadega andnud euroala jaoks märkimisväärset hulgal käibevahendeid. Pangad on juba alandanud intressimäärasid ja EKP on andnud mõista, et need võivad veelgi langeda. Võib eeldada, et fiskaalstiimul, mis loob nõudluse laenu järele, suurendab ka pankade usaldust ja laenuandmissoovi. Seetõttu tuleks laenuvooge lähikuudel hoolikalt jälgida tagamaks, et riigi ulatuslikul sekkumisel finantssektorisse oleks Euroopa majapidamiste ja äriühingute jaoks tõepoolest kergendav mõju.

2.2. Rahaturgude vastutustundlikkus ja usaldusväärsus tulevikus

Kriis on paljastanud rahvusvahelise ja Euroopa finantsturgude praeguses juhtimises lubamatuid riske, mis on raskete häirete tulemusena reaalselt või süsteemseteks muutunud.

¹ ELT C 270, 25.10.2008, lk 8, ELT C 10, 15.1.2009, lk 2.

² K(2009) 1345 (veel avaldamata).

Sektori stabiilsuse taastamiseks võetavate pretsedenditute meetmetega peab kaasnema otsustav reform teadaolevate puuduste kõrvaldamiseks ning uute kitsaskohtade tuvastamiseks ja vältimiseks tulevikus. Euroopa äriühingud ja kodanikud peavad saama suhtuda finantsinstitutsioonidesse kui usaldusväärsetesse partneritesse, kes muudavad nende säästud investeeringuks – see on majanduse pikaajalise tervise jaoks keskne. Olulist rolli tarbijate usalduse taastamisel jaepankade vastu mängivad turuseire ning lepinguliste ja äritavade järgimise tagamine.

2009. aasta jooksul teeb komisjon ettepaneku Euroopa finantssüsteemi ulatuslikuks reformimiseks, mida on kirjeldatud allpool ning üksikasjalikumalt käesoleva dokumendi I lisas. Reform määrab ELi jaoks kindla kursi ja kujundab üleilmseid muutusi, eriti G20 töö kaudu. Samal ajal jätkab komisjon raamistiku kasutamist, mis käsitleb nii kiire päästmisabi andmist pankadele kui ka pankade elujõulisuse pikaajalist taastamist, rakendades olemasolevaid riigiabi suuniseid.

Reform tagab kõigi asjaomaste osaliste ja igat liiki finantsinstrumentide asjakohane juhtimine ja järelevalve. Selle aluseks on sellised väärtused nagu vastutus, ausus, läbipaistvus ja järjepidevus.

Eelmise aasta novembris tegi komisjon kõrgetasemelisele töörühmale eesotsas Jacques de Larosière'iga ülesandeks esitada soovitusel nimetatud reformide jaoks, pöörates erilist tähelepanu järelevalvele. Komisjon kiidab heaks 25. veebruaril 2009 esitatud aruande ja nõustub töörühma analüüsiga finantskriisi põhjuste kohta. Töörühma 31 soovitus pakuvad kõikehõlmavaid konkreetseid lahendusi regulatiiv-, järelevalve- ja üldisteks parandusmeetmeteks.

Töörühma arvukad soovitusel regulatiivsete paranduste kohta aitavad suurendada konsensust muutmist vajavate valdkondade üle ja peegeldavad peamiste osaliste, sh Euroopa Parlamendi tõstatatud küsimusi. Komisjon on juba teinud konkreetseid algatusi sellistes valdkondades nagu krediidireitingu agentuurid, kindlustus, kapitalinõuete läbivaatamine Basel II lepingu alusel, väärtpaberistatud tooted, päevakasumi süsteemi käsitlevad raamatupidamiseeskirjad ja regulatiivmeetmete protsüklilise kõrvaldamine. Sektor on soostunud komisjoni ettepanekuga viia 31. juuliks 2009 Euroopa üksuste ja nende indeksite krediidiriski ülekandetehingud üle loodavate tsentraliseeritud arveldusplatvormile, mida reguleeritakse ja mille suhtes teostatakse järelevalvet Euroopa tasandil. Komisjon esitab lähikuudel esimesel võimalusel oma ettepanekud muudes valdkondades, nagu riskimaandusfondide ja muude pangavälise investeerimisfondide juhtimine, tuletisväärtpaberiturgude läbipaistvus ja täiustatud raamatupidamiseeskirjad.

Erilist huvi pakub töörühma soovitus töötada välja kogu ELis kohaldatavad ühtsed põhinõuded. Tuvastada ja kõrvaldada tuleb eranditest, riiklikul tasandil tehtud lisandustest ja kehtivate direktiivide ebaselgetest sätetest tulenevad olulised erinevused riiklikes õigusaktides. Seetõttu käivitab komisjon nimetatud valdkonnas olulise algatuse. Ka puudused, mis töörühm tuvastas sanktsioonide alal, osutavad vajadusele uute jõupingutuste järele.

Järelevalvevaldkonnas jäävad riikliku tasandi järelevalvemudelid turutegelikkusest maha, sest üha enam panku ja kindlustusseltsi tekitab piiriülesest. Komisjon on juba teinud ettepaneku asutada järelevalveasutuste kolleegiumid, et hõlbustada piiriüleste pankade ja kindlustusseltside suhtes järelevalvet teostavate asutuste koostööd. Kolme Euroopa järelevalveasutuste komitee tegevuse kooskõlastamine oli märkimisväärne samm edasi, kuid sellel on oma piirid. Komisjon on muutnud komiteede volitusi, mis parandab nende tõhusust ja tulemuslikkust ning kehtestanud otsustamise kvalifitseeritud häälteenamusega ja põhimõtte

„täida või põhjenda täitmata jätmist”. Eelarvepädevates institutsioonides on parajasti arutlusel ettepanek rahastada paremini komiteede tegevust.

De Larosière'i töörühma aruandes juhitakse tähelepanu olemasolevatele lünkadele kriiside vältimises, ohjamises ja lahendamises ning riiklike järelevalveasutuste vahelise koostöö, kooskõlastamise, ühtsuse ja usalduse puudumisest tingitud raskustele. Mitme erineva süsteemi järgimine tekitab äriühingutele täiendavat haldus- ja regulatiivset koormust. Komisjon nõustub töörühma järeldusega, et hiljutised kogemused on paljastanud suuri puudusi nii selles, kuidas järelevalveasutused käsitlevad konkreetseid juhtumeid, kui ka nende lähenemises finantsüsteemile tervikuna.

Makromajanduslike usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve seisukohast tervitab komisjon eriti töörühma ideed luua EKP egiidi all ning komisjoni ja Euroopa järelevalveasutuste komiteede osavõtul uus Euroopa asutus, et koguda ja hinnata teavet kõigis finantssektorites neid tervikuna ähvardavate riskide kohta. Sellisel asutusel oleks head eeldused tuvastada süsteemseid riske Euroopa tasandil ja anda riskihoiatusi. Olulised oleksid kohustuslikud järelemeetmete ja järelevalve vahendid ning võimalus edastada teavet üleilmsetele varase hoiatamise mehhanismidele.

Üksikute äriühingute järelevalveks soovib töörühm asutada Finantsjärelevalve Euroopa Süsteemi (ESFS). Esimeses etapis tugevdataks kolme Euroopa järelevalveasutuste komiteed ja riiklike järelevalveasutusi ning kehtestatakse ühtlasemad järelevalvevolitused ja sanktsioonid. Teises etapis muudetakse komiteed asutusteks, mis täidavad teatavaid ülesandeid Euroopa tasandil, toetudes üksikute äriühingute igapäevases järelevalves järelevalveasutuste kolleegiumidele ja riiklikele järelevalveasutustele. Kolme tegutsemisaasta järel vaadatakse läbi vajadus ESFSi edasise tugevdamise järele.

Komisjon nõustub töörühma järeldusega, et olemasolevate komiteede (kelle roll on saavutanud õigusliku lae) ülesehitus ei ole piisav finantsstabiilsuse tagamiseks ELis ja tema liikmesriikides ning et praeguse ülesehituse ebatõhusus tuleks kõrvaldada nii kiiresti kui võimalik. Samuti osutab komisjon sellise süsteemi eelistele, mis tsentraliseerib teatavad ülesanded Euroopa tasandil, kuid säilitab selge rolli riiklike järelevalveasutuste jaoks, kes on äriühingute igapäevategevusele kõige lähemal.

Komisjon on seisukohal, et meetmeid on vaja kohe ja teeb ettepaneku kiirendada töörühma järelduste rakendamist. Ühendades töörühma pakutud kaks etappi, peaks olema võimalik kiiremini parandada järelevalve kvaliteeti ja ühtsust Euroopas ning muuta kolm olemasolevat komiteed Euroopa finantsjärelevalve süsteemi raames toimivateks asutusteks. Kahe või enama nimetatud ametiasutuse ühendamise võimalikkust tuleks vaadelda järelevalve ühtsuse maksimeerimise ning panganduse, kindlustuse ja turgude järelevalve asjatundjate tegevuse sidususe ja koostoime laiendamise seisukohast.

Kõnealustel ametiasutustel võiks olla järelevalve- ja lõplik otsustusõigus piiriüleste kontsernide suhtes järelevalvet teostavate kolleegiumide puhul; kohustuse tagada ühtsus ja head tavad, kehtestades ühised ranged nõuded ja nähes ette järelevalvetegevusele esitatavate nõuete ühtsed tõlgendused, ning võtmeroll varase hoiatamise mehhanismides ja kriisiohjes koostöös asutusega, mis on loodud sektori kui terviku jälgimiseks.

Komisjon arendab de Larosière'i töörühma soovitudele toetudes edasi ettepanekuid Euroopa uue finantsjärelevalve süsteemi loomiseks. Arvestades liikmesriikide, praeguste komiteede, Euroopa Parlamendi, EKP ja muude sidusrühmade väljendatud seisukohti, valmistab

komisjon mõju hindamise alusel ette oma ettepanekud, järgides parema õigusloome põhimõtet.

Et tagada tulevikus finantsturgude vastutustundlikkus ja usaldusväärsus, pakub komisjoni välja uue ambitsioonika reformikava, millel on viis peamist eesmärki:

- (1) Luua ELile **järelevalveraamistik**, mis suudab võimalikke riske varakult tuvastada, kõrvaldada need tulemuslikult ja enne, kui need jõuavad mõju avaldada, ning tulla toime keerukate probleemidega rahvusvahelistel rahaturgudel. Komisjon esitab enne 2009. aasta mai lõppu **Euroopa finantsjärelevalvega seotud meetmepaketi**, mille üle otsustatakse juunis toimival Euroopa Ülemkogu istungil. Muudatused õigusaktides nende ettepanekute rakendamiseks järgnevad sügisel ja tuleks aegsasti vastu võtta, et uuendatud järelevalvekord hakkaks toimima 2010. aasta jooksul. Pakett sisaldab kahte komponenti:
 - Makromajanduslike usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalveks meetmeid, et luua **Euroopa tasandi asutus**, mis vaatleks **finantssüsteemi kui terviku** stabiilsust
 - Mikromajanduslike usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalveks ettepanekuid **Euroopa finantsjärelevalve süsteemi** ülesehituse kohta
- (2) Täita lüngad Euroopa või riikide **õigusaktides** lähtudes turvalisuse põhimõttest. Komisjon teeb ettepaneku:
 - Koostada kõikehõlmav õigusakt, millega kehtestatakse **riskimaandusfondide, eraaktsiakapitali** ja muude süsteemselt oluliste turuosaliste jaoks ühtsed regulatiivsed ja järelevalvestandardid (aprill 2009)
 - Avaldada valge raamat kriisi ärahoidmiseks mõeldud **varase sekkumise vahendite** kohta (juuni 2009)
 - Käivitada **tuletisväärtpaberite** ja muude keeruka ülesehitusega toodete kasutamise aruande alusel asjakohased algatused läbipaistvuse suurendamiseks ja finantsstabiilsuse tagamiseks (juuni 2009)
 - Esitada seadusandlikud ettepanekud, et suurendada kauplemisportfelli tehingute jaoks vajaliku **usalduskapitali** kvaliteeti ja kvantiteeti ning võidelda keeruka väärtpaberistamisega (juuni 2009), ning et piirata likviidsusriski ja laenukapitali ülemäärast kasutamist (sügis 2009)
 - Jooksev tegevuskava oluliselt **järjekindlamate järelevalveeskirjade** koostamiseks (mis tuleb käivitada 2009. aastal)
- (3) Tagada, et Euroopa **investorid, tarbijad ja VKEd võiksid olla kindlad** oma säästudes, laenu kättesaadavuses ja õigustes seoses finantstoodetega. Selleks teeb komisjon ettepaneku:
 - Avaldada **jaainvesteermistooteid** käsitlev teatis, et tugevdada turunduskaitset (aprill 2009)
 - Võtta täiendavad meetmed **pankades hoiustajate, investorite ja**

kindlustuspoliisiomanike kaitsmiseks (sügis 2009)

- Võtta meetmeid **vastutustundliku laenuandmise** ja laenuvõtmise tagamiseks (sügis 2009)
- (4) Parandada finantsettevõtjate **riskihaldust** ja viima **palgastiimulid** kooskõlla jätkusuutliku toimimisega. Selleks komisjon:
- Karmistab oma 2004. aasta soovitusi **haldus-, juhtiv- või järelevalveorgani liikmete tasustamiskorra** kohta (aprill 2009)
 - Esitab uue soovituse **tasustamise kohta finantsteenuste sektoris** (aprill 2009), millele järgnevad õigusloomealased ettepanekud usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve kohaldamiseks ka tasustamissüsteemide suhtes (sügis 2009)
- (5) Tagada **mõjuvamad sanktsioonid** väärkäitumise eest turul. Selleks kavatseb komisjon:
- Vaadata läbi **туру kuritarvitamise direktiivi** (oktoober 2009)
 - Teha ettepanekuid, kuidas **sanktsioone** ühtlustatult rangemaks muuta ja paremini jõustada (sügis 2009)

Komisjon kutsub kevadist Euroopa Ülemkogu üles kiitma see reform heaks enne G20 tippkohtumist Londonis. See näitaks Euroopa Liidu soovi ja pühendumust võtta G20 Washingtoni tegevuskava rakendamiseks ambitsioonikaid meetmeid. Euroopa Parlament ja nõukogu tuleks kutsuda üles käsitlema komisjoni eelseisvaid ettepanekuid asjakohases eelisjärjekorras.

3. REAALMAJANDUSE TOETAMINE

Maailmamajandust on praegu tabanud viimaste aastakümnete kõige suurem langus. Maailmakaubandus on äkitselt pidurdunud. 2008. aasta lõpus tööstuslik tootmine vähenes kiiresti. Nii Ameerika Ühendriikides kui ka Jaapanis on SKP märkimisväärselt kahanenud ja Hiina majanduskasv on maailmakaubanduse drastilise languse tõttu madalaim alates 2001. aastast.

Selline üleilmne langus mõjutab paratamatult ka ELi majandust. Oluline langus on praegu tabanud nii euroala kui ka ELi kui terviku majandust. Raskeima löögi on saanud tootmine ja ehitus, kus aastane kahju ulatub ligikaudu 150 miljardi euron. Ainuüksi autotööstuse kasv vähenes 32,3 % võrra, tõmmates langusesse kaasa mitmeid teisigi valdkondi. ELi tööstustoodangu eksport kolmandatesse riikidesse vähenes 2008. aasta novembri ja detsembri jooksul 5,8 % võrra ning ELi sisese kaubanduse maht oli eelmise aastaga võrreldes 13,7% võrra väiksem.

Kuigi reaalne SKP peaks prognooside kohaselt 2009. aastal vähenema ligi 2 % võrra³, peaks ta 2010. aastast järkjärguliselt taastuma ligikaudu 0,5 % võrra, osaliselt tänu Euroopa majanduse elavdamise kava kohaselt Euroopa ja riiklikul tasandil võetavate poliitikameetmete mõjule.

³ Komisjoni 2009. aasta jaanuari prognoos.

3.1. Euroopa majanduse elavdamise kava rakendamine

Detsembris 2008 lepiti komisjoni ettepanekute alusel kokku ambitsioonikas Euroopa majanduse elavdamise kavas. Kava keskmes on ühised jõupingutused, et hoogustada fiskaalstiimulite kaudu kiiresti Euroopa majandust ja suunata investeeringud Euroopa majanduse tugevdamisse, et tulla toime eesseisvate pikaajaliste väljakutsetega. Kavas tunnistatakse, et erasektori nõudluse vähenemine on muutnud avaliku sektori kulutused lühikeses perspektiivis senisest veelgi olulisemaks.

Euroopa majanduse elavdamise kava täielik mõju selgub lähikuudel, kuid esimesed märgid stiimulite ulatuse ja reformide suuna seisukohalt on positiivsed. Enamik liikmesriike on praeguseks võtnud fiskaalstiimulitega seotud meetmeid või teatanud nende võtmisest. Ajavahemikul 2009–2010 pakutakse maksupoliitika kaudu piirkonna majandusele abi 3,3 % ulatuses SKPst ehk rohkem kui 400 miljardit eurot, millest võib olla suurt tuge kogu ELi majanduskasvule ja tööhõivele.

Suur osa seda liiki toetusest tuleneb just ELis eriti tugevate automaatsete stabilisaatorite toimimisest. Samuti tuleneb see Euroopa majanduse elavdamise kava kohaselt liikmesriikide endi heaks arvamisel võetud fiskaalstiimulitega seotud meetmetest, mis moodustavad 1,2 % SKPst, kuigi selliste pakettide ulatus on liikmesriikide erineva eelarvealase paindlikkuse tõttu väga erinev. ELi rahalistest vahenditest⁴ on täiendavalt kättesaadavaks tehtud 30 miljardit eurot, mis moodustab 0,3 % SKPst. Komisjon on teinud ettepaneku teha sihtotstarbelisi investeeringuid viie miljardi euro ulatuses, et lahendada energiajulgeolekuga seotud probleeme ja luua maapiirkondadesse kiire Interneti-ühendus, ning teostada ühtekuuluvuspoliitika raames täiendavaid ettemakseid 11 miljardi euro ulatuses, millest 7 miljardit eurot suunatakse uutele liikmesriikidele. Lisaks on Euroopa Investeeringuspank suurendanud 15 miljardi euro võrra väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate laenuvõimalusi.

Enamik liikmesriikide võetud meetmeid on väga hästi suunatud nõudluse ergutamiseks: toetatakse majapidamisi, äriühinguid ja tööhõivet ning riiklike investeeringute ja infrastruktuuri ajakohastamise abil suurendatakse otseselt nõudlust (vt täpsemalt II lisa). Enamik sellistest meetmetest on kooskõlas majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva Lissaboni strateegia kohastes riigipõhistes soovitusetes märgitud pikemaajaliste eesmärkidega, milleks on näiteks tugevdada Euroopa alusteadmisi, tõhustada energiajulgeolekut ja kohaneda vähem süsihappegaasiheiteid tekitava majandusega.

Kõnealuste meetmete tõhus ja kiire rakendamine on kriitilise tähtsusega ja seda tuleb täiendada ettevõtluskeskkonda arendava tegevusega. ELi huvides on säilitada tugev ja konkurentsivõimeline tööstusbaas, samal ajal kui ta arendab teadmispõhist ja vähem süsihappegaasiheiteid tekitavat majandust. Arvestades kaasaegse tööstusliku tootmise keerulist laadi ning võimalusi, mida siseturg pakub mastaabisäästuks ja tootmise mitmekesistamiseks, on EL viimaste aastate jooksul töötanud välja tööstusele suunatud horisontaalse toetuspoliitika. Selle raames võib teadus- ja arendustegevust, innovatsiooni, keskkonna- ja uusi tehnoloogiaid ning koolitust nii ELi kui ka riiklikul tasandil rahastada kui toetus- ja arendusmeetmeid. Selliseid horisontaalmeetmeid saab võtta erinevates ELi

⁴ Sealhulgas mitmed uued avaliku ja erasektori partnerlused.

majandussektorites, mida hiljuti näitas 25. veebruaril komisjoni esitatud ELi raamistik autotööstusele⁵.

Liikmesriigid peavad esmatähtsaks ka väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate vajadusi, sest just nemad tagavad suure osa üldisest tööhõivest ELis. Ühtlasi kutsutakse liikmesriike üles kiirendama Euroopa väikeettevõtlu algatuse („Small Business Act”) rakendamist. Lähiajal esitab komisjon õigusloomealase algatuse, et tõhustada hilinenud maksete küsimuse lahendamist. Lisaks tuleks täielikult ära kasutada parema õigusloome potentsiaali, eelkõige vähendada halduskoormust.

Meetmed oskuste parandamiseks, teadusesse suunatud investeeringute ergutamiseks, innovatsiooni jaoks vajalike tingimuste edendamiseks, kiire Interneti-ühenduse levikuks, olemasoleva transpordi- ja energiainfrastruktuuri uuendamiseks, muu hulgas avaliku ja erasektori partnerluste senisest ulatuslikuma kasutamise abil, energiatõhususe parandamiseks ning taastuvate energiaallikate osakaalu suurendamiseks vastavad otseselt Euroopa majanduse elavdamise kava eesmärkidele. Selleks et hõlbustada meetmete võtmist, võetakse kiiresti vastu ühtekuuluvuspoliitikat käsitlevate õigusaktide kavandatud muudatused. Liikmesriike kutsutakse üles kasutama täielikult ära selliste muudatustega tekkivaid võimalusi oluliste investeeringute kiirendamiseks.

Väga oluline on mõista ja ohjata kriisi pikaajalist mõju riigi rahandusele ning tulla toime tagajärgedega, mida kriis avaldab pensioni- ja tervishoiusüsteemidele. Niipea, kui majandustingimused seda taas lubavad, tuleks saavutada selline eelarve seisund, mis võimaldaks tagada riigi rahanduse pikaajalise jätkusuutlikkuse, pidades sealjuures silmas eelkõige edaspidiseid kulusid, mis tekivad elanikkonna vananemisest. Pikaajaline jätkusuutlikkus tuleks tagada stabiilsuse ja kasvu pakti raames.

Mõned liikmesriigid piiravad praegu oma eelarvepuudujääki, et vähendada oma sõltuvust väliskrediidi voogudest. Pärast Ungarile ja Lätile antud õigeaegset abi on tugevdatud toetusfondi, mille raames antakse väljaspool euroala olevatele liikmesriikidele maksebilansi toetamiseks keskmise tähtajaga abi.

Käesoleva kriisi puhul moodustab Euroopa majanduse elavdamise kava osa majanduskasvu ja tööhõivet käsitlevast Lissaboni strateegiast. Selle kavaga on loodud õige tasakaal otsese stiimuli ja vajaliku pikaajalise perspektiivi vahel. Tänu sellele peaks Euroopa kriisist väljumisel olema senisest paremini valmis toime tulema maailmamajanduse väljakutsetega, mis on suunatud süsihappegaasiheitmete vähendamisele ja innovatsioonile.

Komisjon jälgib koos liikmesriikidega tähelepanelikult võetud meetmete mõju ja annab juunis kohtuvale Euroopa Ülemkogule aru tehtud edusammudest.

3.2. Siseturg kui majanduse elavdamise vahend

Euroopa majanduse elavdamise edukus sõltub meie suutlikkusest kasutada maksimaalselt ära nii sise- kui ka maailmaturgu. Siseturg on olnud ELi majandusliku ja sotsiaalse heaolu ning töökohtade loomise mootoriks⁶. Selline turg võimaldab mastaabisäästu ja tõhususe kasvu ning

⁵ KOM(2009) 104, 25.2.2009.

⁶ Siseturg on kasvatanud ELi jõukust aasta aastalt 2,15 % võrra ELi SKPst ja lisanud 2,75 miljonit uut töökohta ajavahemikul 1992–2006. Ajavahemikul 1995–2005 kasvas ELi sisekaubanduse osakaal SKPst 30 % võrra.

pakub võimalust kasutada ELi tugevaid külgi. Siseturu saab kasutada ühe olulise majanduse elavdamise vahendina tingimusel, et selle raames toimuv areng kooskõlastatakse tihedalt Euroopa tasandil.

Aidates kooskõlastada vastust kriisile, on komisjon taganud liikmesriikidele võimaluse kasutada nõudlust toetavate meetmete väljatöötamisel täielikult ära ühenduse kehtivate eeskirjade paindlikkust. Avalike hangete kiirmenetluse kasutamine võimaldab hankelepingud sõlmida ühe kuu jooksul. Arvestades pankade piiravat laenupoliitikat, on riigiabimeetmete ajutise raamistikuga parandatud äriühingute juurdepääsu rahastamisele. Liikmesriigid võivad avalik-õiguslike üksuste kaudu pakkuda täiendavat ekspordikrediidikindlustust, kui finantskriisi tõttu erasektor seda enam ei paku.

Samal ajal peab EL jätkama oma tööd, et parandada ettevõtluskeskkonda ning toetada väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid, kes on majanduse elavnemise korral teejuhi rollis. Hiljuti esitas komisjon ettepanekud mikroettevõtjate raamatupidamiskoormuse vähendamiseks⁷, mis võimaldab äriühingutel säästa ligikaudu kuus miljardit eurot, ning ta jätkab uute algatustega kaasneva koormuse hoolikat hindamist. Teenuste direktiivi õigeaegne ülevõtmine käesoleval aastal pakub täiendavaid vahendeid uut liiki majandustegevuse ja uute tööhõivevõimaluste edendamiseks.

Siseturu tugevate külgede toetamine ja samade väärtuste edendamine väljaspool Euroopat annab ELile majanduskasvu taastamiseks ainulaadse lähtekoha. Proteksionism ja keskendumine riiklikele turgudele toob kaasa ainult seisaku, sügavama ja pikema majanduslanguse ning heaolu vähenemise.

Liikmesriigid peavad kriisile suunatud tegevuses arvestama siseturu mõõdet. Kui mitte kõik, siis enamik liikmesriike sekkub käesolevas kriisis, et toetada oma territooriumil toimuvat majandustegevust. Parim viis tagada sellise tegevuse tõhusus on riiklike mõjutusvahendite tark kasutamine Euroopa kontekstis.

Riiklikud meetmed on kõige tõhusamad juhul, kui liikmesriigid on kindlad selles, et nende töö on kooskõlas siseturu põhimõtetega. Komisjon, kes töötab partnerluses liikmesriikidega, on valmis pakkuma abi, et töötada välja konkreetsete meetmed ja neid rakendada, edendada heade tavade vahetamist ning jagada poliitikaalaseid kogemusi. Kooskõlastamisega saab tagada positiivse mõju leviku maksimeerimise. Kooskõlastamine peaks hõlmama võetud meetmete alase teabe jagamist ja selliste meetmete mõju ühist hindamist. III lisas esitatakse liikmesriikidele täiendavad suunised selliste taastamismeetmete väljatöötamiseks, mis vastaksid ühenduse kõige olulisematele õigusaktidele.

3.3. Euroopa majanduse uuendamine pärast kriisi

Ei ole mingit kahtlust, et käesolev kriis, millel on kaks tahku (finants- ja majanduslik tahk), põhjustab Euroopa majapidamistele ja äriühingutele tõsiseid probleeme. Majanduse elavdamine toimub järkjärguliselt ja selleks, et kiirendada Lissaboni strateegia kohaste struktuurireformide rakendamist, peavad kõik osalised tegema märkimisväärsed jõupingutusi. Ühendades oma jõupingutused ja kasutades maksimaalselt ära oma konkurentsieeliseid, eelkõige siseturu pakutavaid võimalusi, saame tagada, et Euroopa väljub käesolevast majanduslangusest võimalikult kiiresti.

⁷ KOM(2009) 83, 26.2.2009.

Järgides kindlalt ühiseid põhimõtteid ja töötades pikemaajaliste poliitikaeesmärkide nimel, valmistame praegu käesoleva kriisi ületamiseks võetavate meetmete abil ette Euroopa majanduse edaspidised sujuvad muutused. Eelkõige peaksime jätkama samas tempos jõupingutusi, et minna üle vähem süsihappegaasiheiteid tekitavale majandusele: majandusolukorra paranedes peaksid keskkonnasäästlikud tehnoloogiad ja tooted muutuma juhtivateks turgudeks. Praegu peame hakkama mõtlema majanduse elavdamisele kaasa aitavate struktuuride täiustamise peale: mõned ettevõtjad korraldavad oma tegevuse ümber, teised mitmekesistavad oma tegevusvaldkondi ja mõned võivad turult lahkuda. Riigistatud äriühingute andmine eraomandisse ja riigi sekkumise ulatuse viimine majanduses taas tavapärasele tasemele nõuab hoolikat juhtimist. Ühenduse konkurentsipoliitika saab toetada sellist vajalikku protsessi, juhtides seda avatud, tõhusate ja innovaatiliste lahenduste leidmise suunas.

Kriisist saadud õppetunde tuleb arvesse võtta ka Euroopa struktuurireformi kava uuendamisel. Hiljutistele kogemustele tuginedes kavatses komisjon Lissaboni strateegia raames algatada arutelu majanduskasvu ja töökohtade loomise komplekssete suuniste üle, mis annavad liikmesriikidele ja ühendusele juhiseid struktuurireformi programmide koostamiseks.

Selleks et kasutada nimetatud arutelu tulemusi 2010. aasta järgse Lissaboni strateegia väljatöötamisel, teeb komisjon tihedat koostööd liikmesriikide ja muude Lissaboni strateegia sidusrühmadega. Esmalt vaadatakse Rootsi eesistumise ajal läbi uuendatud Lissaboni strateegia üldküsimused ja valmistatakse ette otsused, mis võetakse vastu Hispaania eesistumise ajal 2010. aasta kevadel.

Euroopa majanduse elavdamise kava täielik mõju selgub lähikuudel, kuid esimesed märgid stiimulite ulatuse ja reformide suuna seisukohalt on positiivsed:

- enamik liikmesriike on praeguseks vastu võtnud fiskaalstiimulitega seotud meetmed või teatanud nende võtmisest, pidades sealjuures kinni üldisest eesmärgist, milleks on 1,5 % ELi SKPst. Võttes arvesse automaatsete stabilisaatorite mõju, ulatuvad majanduse elavdamiseks kättesaadavaks tehtud maksustiimulid ligikaudu 3,3%-ni SKPst ehk rohkem kui 400 miljardi euroni, mis aitab oluliselt edendada majanduskasvu ja tööhõivet;
- enamik liikmesriikide meetmeid on suunatud nõudluse ergutamisele ja on kooskõlas pikemaajaliste eesmärkidega, nagu oskuste parandamine, innovatsiooni suunatavate investeeringute tõhustamine, kiire Interneti-ühenduse leviku edendamine ning olemasoleva transpordi- ja energiainfrastruktuuri uuendamine;
- komisjon on taganud liikmesriikidele võimaluse kasutada nõudlust toetavate meetmete väljatöötamisel täielikult ära ühenduse eeskirjade paindlikkust. Näiteks selleks, et aidata liikmesriike autotööstuse ümberkorraldamise toetamisel, esitas komisjon hiljuti suunised autotööstust hõlmavate meetmete võtmiseks.

Tänu siseturule saavad kõik liikmesriigid otsest ja kaudset kasu kaupade ja teenuste tellimustest, mis tulenevad nimetatud stiimulitega seotud meetmetest. Siseturg on praegu ja ka tulevikus peamine ELi majandusliku ja sotsiaalse heaolu ning töökohtade loomise vahend, mistõttu liikmesriigid peaksid siseturu positiivse mõju leviku maksimeerimisele erilist tähelepanu pöörama.

Sel eesmärgil peaksid järgmised **põhimõtted** olema aluseks liikmesriikide tegevusele, mis toetab reaalmajandust:

- säilitada siseturu **avatuse**, jätkates tõkete kõrvaldamist ja vältides uute loomist;
- tagada **mittediskrimineerimise põhimõtte järgimine**, koheldes muudest liikmesriikidest pärinevaid kaupu ja teenuseid ELi eeskirjade ja EÜ asutamislepingu põhimõtete kohaselt;
- suunata sekkumine ELi **pikaajaliste poliitikaeesmärkide täitmisele**: hõlbustada struktuurimuutusi, tugevdada pikaajalises perspektiivis konkurentsivõimet ja tegeleda oluliste väljakutsetega, nagu vähem süsihappegaasiheitmeid tekitava majanduse arendamine;
- arvestada täielikult väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate suurt tähtsust, kohaldades põhimõtet „kõigepealt mõtle väikestele”;
- jagada teavet ja häid tavasid, et **maksimeerida üldist positiivset mõju** mastaabisäästu abil;
- koondada jõupingutusi ja töötada välja meetmed, mis loovad **koostoime** teiste liikmesriikide meetmetega. Selleks on oluline tihendada koostööd Euroopa tasandil;
- kasutada vastutustundlikult uuendatud stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud paindlikkust, mis lubab võimalikult kiiresti **vähendada valitsussektori eelarve puudujääki tasemeni, mis tagaks riigi rahanduse jätkusuutlikkuse**, ning võidelda samal ajal jõuliselt makromajandusliku tasakaalutuse põhjustega;
- hoida siseturgu **avatuna ELi kaubanduspartneritele** ja täita rahvusvahelisi kohustusi, eriti neid, mis on võetud Maailma Kaubandusorganisatsiooni raames.

Vastavalt Euroopa majanduse elavdamise kavale peavad liikmesriigid praegu tagama, et fiskaalstiimulitega seotud meetmetega kaasneb struktuurireformide kiirendamine valdkondades, mis on esile toodud Lissaboni strateegia riigipõhistes soovitusetes. See on parim viis praegu tagada kulude võimalikult kõrge tasuvus, toetades samal ajal tulevast võimalikku majanduskasvu ja kahjustades võimalikult vähe pikaajalisi eelarveväljavaateid. Samuti on oluline, et Euroopa kasutaks ära käesoleva kriisi pakutavaid võimalusi ning oleks kriisist väljumisel võimalikult hästi valmistatud ette selleks, et tulla toime uue maailmamajanduse väljakutsetega, milleks on süsihappegaasiheitmete vähendamine, innovatsioon, info- ja sidetehnoloogia ning tööjõu oskused.

Komisjon jälgib korrapäraselt edusamme ja annab neist aegsasti aru järgmistel Euroopa Ülemkogu kohtumistel. Arvestades Euroopa majanduse elavdamise kava raames saavutatud tulemusi, kavatseb komisjon alustada ka 2010. aasta järgse Lissaboni strateegia ettevalmistamist.

4. ÜKSİKISIKUTE TOETAMINE KRIISIS

Majanduskasvu aeglustumise mõju majapidamistele ja töötajatele üha suureneb. Kuigi olukord tööturul on viimaste aastate jooksul olnud hea, halveneb see praegu kiiresti ja olulisel määral. Komisjoni prognoosi kohaselt tööhõive järgmisel kahel aastal langeb. Töötus peaks järsult suurenema. Ehkki olukord on liikmesriigiti erinev, prognoositakse käesolevaks aastaks üldise tööhõive vähenemist 1,6 % võrra, mis on ligikaudu 3,5 miljonit töökohta, ja ELi töötuse määra jõudmist 10 %-ni aastal 2010.

Mõne tööturu kohanduse aluseks on varasemate edukate struktuurireformide mõju. Kuigi see peaks aitama kaasa majanduslanguse kiiremale taandumisele, on selge, et lühemas perspektiivis on olukord väga raske. Raskeima löögi saavad tõenäoliselt noored, lühiajaliste töölepingutega ja võõrtöötajad.

4.1. Kriisi mõju leevendamine üksikisikutele

Enamik liikmesriike on võtnud tööhõive- ja sotsiaalmeetmeid, et toetada inimesi ja leevendada kriisi mõju üksikisikutele. Kui praegu tegelevad osutatud probleemide lahendamise eelkõige liikmesriigid, annab Euroopa poliitika lisaväärtust, aidates liikmesriikidel välja töötada ja rakendada tõhusaid lahendusi tööhõive ja sotsiaalse ühtekuuluvuse parandamiseks.

Liikmesriigid on suunanud oma meetmed nelja peamise prioriteedi saavutamisele:

- meetmed, mille eesmärk on **säilitada olemasolevaid töökohti**: osalise tööaja korral makstav hüvitis, sotsiaalkindlustusmaksete vähendamine, palgatoetus ning toetus väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele;
- meetmed, et **tagada kiire (taas-)integreerumine tööturule**: kutseõpe ja ebasoodsas olukorras olevate inimeste toetamine, haigus- ja invaliidsushüvitiste muutmine ning uute eeskirjade kehtestamine töötushüvitise saamiseks;
- meetmed, et **toetada kõige haavatavamaid**: miinimumsissetuleku/-palga suurendamine, töötushüvitise ulatuse laiendamine ja kehtivusaja pikendamine, eluaseme- ja peretoetuste suurendamine, enamakstud maksusumma tagasimaksmine ja maksuvabastuse andmine ning meetmed ülemäärase võlgnevuse ja varade arestimise ärahoidmiseks;
- meetmed, et **tugevdada sotsiaalkaitset ning investeerida sotsiaalsesse ja tervishoiu infrastruktuuri**: investeerimine eluasemetesse, haiglatesse, esmatasandi arstiabisse, pikaajalise hoolduse infrastruktuuri ja koolidesse ning meetmed, et aidata pensionifondidel täita nende pikaajalisi kohustusi.

Kriisi mõju tööhõivele ja sotsiaalvaldkonnale ei ole veel täielikult avaldunud ning see on tugevam, kui enamike esialgsete meetmete võtmisel arvati. Seega tuleb jõupingutusi kõigil tasanditel tõhustada, et lahendada töötusega seotud küsimused ning kohandada ja ajakohastada sotsiaalabi-, tervishoiu- ja rahva tervise süsteeme. Sissetulekutoetus koos aktiivsete meetmetega ergutab nõudlust, hõlbustab tööturule naasmist ja hoiab ära sotsiaalse tõrjutuse.

Selleks et toetada liikmesriike nende jõupingutustes, et tulla toime kriisiga ja rakendada taastamismeetmeid, tugevdatakse olemasolevaid rahastamisvahendeid. **Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi** uuendamine⁸ võimaldab selle kiiresti kasutusele võtta, et aidata märkimisväärt hulka töökoha kaotanud töötajaid ja nende kogukondi.

Euroopa Sotsiaalfondi olemasolevate programmide raames toetatakse igal aastal üheksat miljonit töötajat. Ainuüksi 2009. aastal on selle fondi kaudu võimalik maksta toetusi 10,8 miljardi euro ulatuses. Euroopa Sotsiaalfond suudab reageerida kriisist tulenevatele vajadustele, näiteks parandada tööjõu nõudluse ja pakkumise kooskõla, toetada

⁸ KOM(2008) 867, 16.12.2008.

sotsiaalpartnerite ühisalgatusi, edendada sotsiaalset innovatsiooni ja tööhõivealaseid partnerlusi ning tugevdada riiklikke tööhõiveametid. Fondi eeskirjade lihtsustamine⁹ võimaldab ettemakseid kohe suurendada 1,8 miljardi euro võrra. Kui peaks tekkima vajadus kohandada Euroopa Sotsiaalfondi programmitööd kriisist põhjustatud vajadustele, tagab komisjon, et programmitöö muudatused tehakse võimalikult kiiresti.

Kuigi liikmesriigid peavad koostöös sotsiaalpartneritega kohandama täiendavaid, tööhõivet toetavaid meetmeid iga liikmesriigi konkreetsetele majandustingimustele ja tööturu olukorrale, on oluline, et sellised meetmed oleksid kooskõlas pikaajalise struktuurireformi vajadustega. Meetmed peaksid hõlbustama kõige rohkem mõjutatud valdkondade pikaajalist ümberkorraldamist ning suurendama nende konkurentsivõimet ja inimkapitali. Samuti peaksid meetmed aitama toime tulla pikaajaliste oluliste väljakutsetega, näiteks elanikkonna vananemise mõjuga tööjõu pakkumisele, ning ära kasutada võimalusi, mida pakub vähem süsihappegaasiheiteid tekitav majandus.

Selleks et maksimeerida positiivse mõju levikut ja tulla üheskoos senisest paremini toime kriisist tulenevate enneolematute väljakutsetega, edendab komisjon vastastikust õppimist ja heade tavade vahetamist liikmesriikide vahel.

Liikmesriike võivad asjakohaste ja tõhusate meetmete väljatöötamisel aidata järgmised **põhimõtted**:

- **säilitada inimeste tööhõive**, pakkudes sel eesmärgil eelkõige rahalist toetust ajutisele paindlikule tööajakorraldusele. Tööaja ajutine kohandamine (osaline tööaeg) tootmisvajadustele võib olla oluline tööjõu paindlikumaks muutmise vahend. Hoides ära rohke koondamise, võib selline lahendus leevendada kriisi mõju sotsiaalvaldkonnale, säästa äriühinguid märkimisväärtel koondamis- ja (uuesti) värbamise kuludest ning hoida ära konkreetsele äriühingutele vajaliku inimkapitali kadumise. Selliseid meetmeid tuleb võtta koos meetmetega, mis toetavad tööalast konkurentsivõimet, aitavad inimesi uute töökohtade leidmisel ning julgustavad töötajaid kasutama ära uusi võimalusi, mis tekivad majandusolukorra paranedes. Selleks et hoida ära negatiivse mõju levik teistesse liikmesriikidesse, tuleb kõnealused meetmed kooskõlastada;
- **hoogustada tööturule tagasitoomist ja pakkuda piisavat sissetulekutoetust** majanduskasvu aeglustumisest kõige enam mõjutatud isikutele ning kasutada kooskõlas turvalise paindlikkuse lähenemisviisiga maksimaalselt ära sotsiaalkaitse toetusi. Riikides, kus töötuskindlustus on ajaliselt rangelt piiratud, tuleks kaaluda sellise kindlustuse ajutist pikendamist ja/või tugevdada miinimumsissetulekut käsitlevaid sätteid. Tööturule naasmise stiimulid tuleks säilitada ja haavatavaid rühmi toetada vastavalt aktiivse kaasamise strateegiale;
- **investeerida ümberõppesse ja oskuste täiendamisse**, eelkõige osalise tööajaga töötajate ja raskustes olevate valdkondade puhul. Eelistada tuleks koolitusi, mis vastavad tööturu tulevastele vajadustele, nagu keskkonnasõbralikud töökohad. Seega tuleks edendada tulevaste oskuste prognoosimist. Selleks et tööhõiveametid tuleksid toime suurenenud töötusega, tuleks neid tõhustada;
- **leevendada finantskriisi otsest mõju üksikisikutele** erimeetmete abil, et hoida ära ülemäärane võlgnevus ja säilitada juurdepääs finantsteenustele. Riikides, kus suure osa

⁹ KOM(2008) 813, 26.11.2008.

pensionisüsteemist moodustavad eelrahastavad skeemid, on oluline tagada pensionifondide säilimine, et kaitsta praeguste ja tulevaste pensionäride sissetulekut;

- **tagada töötajate vaba liikumine** siseturul, mis võib pakkuda uusi võimalusi. See võib aidata isegi majanduslanguse tingimustes leevendada seni tööjõu oskuste ja tööturu vajaduste vahel püsinud ebakõla. Sellises kontekstis aitab lähetust käsitlev direktiiv hõlbustada töötajate vaba liikumist teenuste piiriülese pakkumise valdkonnas, hoides samal ajal tõhusalt ära sotsiaalse dumpingu. Komisjon töötab koos liikmesriikide ja sotsiaalpartneritega direktiivi ühtse tõlgendamise nimel tagamaks, et direktiivi kohaldamine, eelkõige liikmesriikide vaheline halduskoostöö, annaks soovitud tulemusi;
- kaaluda selliste **toetavate meetmete** võtmist nagu kaudsete kulude vähendamine madala kvalifikatsiooniga töötajate puhul. Palkade arengus ja maksumeetmete puhul tuleks arvesse võtta iga liikmesriigi konkurentsivõimet ja tootlikkuse kasvu;
- pakkuda piisavat toetust **noorte töötuse** ja kooli pooleli jätnute probleemi lahendamiseks. Haridussüsteemis mitte osalemisel ja noorte töötusel võib olla pikaajaline mõju. Arvestades, et praegused õppijad jätkavad õpinguid ja töökoha kaotanud töötajad otsivad ümberõppevõimalusi, peaksid liikmesriigid olema valmis kasvavaks nõudluseks hariduse ja väljaõppe järele ning ergutama sellist nõudlust. Sellega seoses on juba võimalik prognoosida tulevikus kasvavaid valdkondi, nagu keskkonnasõbralikud töökohad;
- ühendada meetmed, mille eesmärk on **turvalise paindlikkuse lähenemisviisist** lähtudes vaadata läbi töökaitsealaste õigusaktide kõik aspektid, et vähendada killustatust ja parandada tööturgude toimimist.

4.2. Töehõivealane Euroopa tippkohtumine

ELi lähenemisviis võib anda lisaväärtust liikmesriikide pingutustele töehõiveprobleemi lahendamiseks, vältides samal ajal konkurentsi moonutavat mõju. Mais toimuv töehõivealane Euroopa tippkohtumine annab võimaluse arenevat olukorda hinnata ja leppida kokku, milliseid täiendavaid meetmeid võtta. Tippkohtumine valmistatakse ette koos sotsiaalpartneritega ja toetub uuendatud sotsiaalmeetmete kavaga eelmise aasta jooksul saavutatud edusammudele.

Tippkohtumine peaks täitma kolm eesmärki:

- aitama kiirendada taastumist, pöörates tähelepanu struktuurireformidele, et luua paindlikumad, turvalisemad ja osalust soodustavamad tööturud;
- leppima kokku kooskõlastatud lähenemisviisis kriisi sotsiaalse mõju vähendamisel;
- saavutama uue konsensuse sotsiaalpartnerite ja sidusrühmadega selles küsimuses, kuidas ajakohastada sotsiaalpoliitikat nii töötajate kui ka tööandjate vastastikuseks hüvanguks.

Erilist tähelepanu tuleks pöörata töötusevastastele meetmetele, pannes eelkõige rõhku noorte ja ebasoodsamas olukorras olevate töötajate tööturule integreerimisele. Tippkohtumine peaks uurima, kuidas ELi poliitika saab paremini toetada liikmesriikide jõupingutusi, eriti tööturgude struktuuriliste puuduste kõrvaldamisel kooskõlas majanduskasvu ja töehõivet käsitleva Lissaboni strateegia soovitustega.

Tippkohtumine valmistatakse ette koos sotsiaalpartneritega ja kõigi sidusrühmadega konsulteerides. Sisendteabe kogumiseks tippkohtumise teemade ja võimalike tulemuste kohta

korraldab komisjon eri liikmesriikides hulga seminare, kus saaksid kohtuda Euroopa Parlamendi, sotsiaalpartnerite, valitsusväliste organisatsioonide ja kodanikuühiskonna esindajad. See täiendab käimasolevat teabevahetust komisjoni ning liikmesriikide ja sotsiaalpartnerite vahel Euroopa sotsiaaldialoogi raames. Nimetatud laiaulatuslik ja avatud ettevalmistusprotsess peaks looma usaldusväärse aluse, et saavutada mai tippkohtumisel mitme konkreetse ülesande üle ulatuslik konsensus.

5. KRIISIST TAASTUMISE EDENDAMINE KOGU MAAILMAS: EUROOPA PANUS G20 TIPPKOHTUMISEL

Tegemist on üleilmse kriisiga. See, mil määral ja kui kiiresti šokk ühel süsteemse tähtsusega finantsturul mõjutas finantssüsteemi ja kandus üle kogu maailma majandusele, näitab, kui võrd maailm on muutunud vastastikku sõltuvaks.

Tänu ELi juhtivale tegevusele teadvustati vajadus üleilmsete lahenduste järele. ELi algatusel lepidi 2008. aasta novembris Washingtonis toimunud G20 tippkohtumisel kokku tegevuskavas, mille eesmärk on uuendada rahvusvahelise finantsstruktuuri ülesehitust, et viia see kooskõlla üleilmastumise tegelikkusega.

EL peab ka 2. aprillil Londonis toimival G20 tippkohtumisel olema üksmeelne. Arvestades ELi pikaajalist ja edukat kogemust piirkondliku turu integreerimisel ja tulemuslikul institutsioonide ülesehitamisel, võib Euroopa olla selles töös tugev ja mõjukas partner.

Kuna Euroopa majanduse elavdamise kava rakendamine kogub hoogu ning Euroopa finantsturgudel toimuvad põhjalikud reformid, on Euroopa Liit eriti soodsas olukorras, et pakkuda välja konkreetseid lahendusi, mis võimaldaksid saavutada tõhusaid tulemusi kogu maailmas.

Need pingutused peaksid arvestama vajadust lahendada kliimamuutusega seotud probleemid kogu maailmas. Üleminek vähem süsihappegaasiheiteid tekitavale majandusele peaks looma uusi majanduskasvu võimalusi mitte ainult Euroopas, vaid kogu maailmas. Seetõttu tuleks Londoni tippkohtumisel kinnitada oma pühendumust saavutada 2009. aasta detsembris Kopenhaagenis toimival ÜRO kliimamuutuse alastel läbirääkimistel laiaulatuslik ja kogu maailma hõlmav kokkulepe.

Peaksime tagama, et Londoni tippkohtumisel jääks kõlama selge sõnum säilitada maailmaturgude avatus. Kuigi kogu maailmas valitseb varasemate kogemuste põhjal arusaam, et proteksionism mõjub majanduslanguses katastroofiliselt, võidakse riiklikul tasandil avaldada tugevat survet piiravate meetmete kohaldamiseks. Selle ohu kõrvaldamiseks on oluline võtta nimetatud küsimuses selge seisukoht.

ELi potentsiaalsed kandidaatriigid ja naaberriigid kannatavad samuti kriisi mõju all. Komisjonil on jätkuvalt kindel soov teha koostööd Euroopa ja rahvusvaheliste finantsasutustega, et toetada nende riikide majanduslikku stabiilsust ja arengut. Komisjon tervitas Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga, Euroopa Investeerimispannga ja Maailmapanga väljatöötatud tegevuskava abi andmise kohta, et toetada mõnede Kesk- ja Ida-Euroopa riikide panku ja soodustada laenamist.

Arvestades ülemaailmse kriisi kaugeleulatuvat mõju ja sellest tulenevat majanduslangust arengumaades, tuleb ELil täita oma kohustust aidata neil kriis üle elada, kaotada vaesus ja

tagada püsiv majanduskasv. Euroopa tugi aastatuhande arengueesmärkide täitmisel on oluline, et tagada avatud ja säästva maailmamajanduse taastumine.

EL peab kinni pidama oma ülemeremaade arenguabiga seotud kohustustest, et arenguabi oleks võimalik kasutada koos muude olemasolevate vahenditega majanduskasvu, investeringute, kaubanduse ja töökohtade loomise stimuleerimiseks. Komisjoni, liikmesriikide ja Euroopa Investeerimispannga eri vahendite kaudu peaks EL keskenduma sellistele valdkondadele, kus on võimalik saavutada otsene antitsüklikiline mõju, nagu põllumajandus, kliimamuutus ja infrastruktuurid. Nendele pingutustele vastukaaluks peaksid arengumaad võtma endale kindla kohustuse tagada makromajanduse ja eelarvepoliitika tõhus juhtimine.

Londoni tippkohtumisel peaks EL kooskõlas oma jooksvate sisepoliitiliste otsustega edendama kokkuleppe saavutamist kõikehõlmavates konkreetsetes ülesannetes. Tippkohtumisel tuleks kokku leppida kindlas kohustuses **parandada üleilmset finants- ja regulatiivsüsteemi**, et kõigi asjaomaste osaliste ja vahendite suhtes kohaldataks nõuetekohast juhtimist ja järelevalvet.

- **Läbipaistvuse ja aruandekohustuse parandamine:** panganduse usaldatavusnormatiive ja raamatupidamisstandardeid tuleks täiustada, toetudes antitsüklikilistele mehhanismidele ja hinnates varade väärtust õiglaselt. Pankade kapitalinõuded peaksid paremini peegeldama likviidsusriske ja kohandama väärtpapieristamisstiimuleid. Parandada tuleks rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite nõukogu juhtimisstruktuure.
- **Põhjaliku reguleerimise täiustamine:** reguleerimist ja järelevalvet ning eriti Baseli komitee usaldatavusnormatiive tuleks laiendada süsteemi kõigile asjaomastele osalistele – riskimaandusfondidele, eraaktsiakapitalile ja kõikidele muudele reguleerimata krediitiasutustele. Krediitireitinguagentuuridele peaksid kehtima ranged nõuded, et tagada reitingute kvaliteet, läbipaistvus ja huvide konfliktide puudumine. Tasustamispoliitikat tuleks muuta, et vältida liigsete lühiajaliste riskide võtmist, ja see tuleks allutada järelevalvele.
- **Aususe edendamine rahaturgudel:** tuleks koostada nimekiri koostööd vältivatest jurisdiktsioonidest ja töötada nende suhtes välja ühised meetmed järelevalve, rahapesu vastase võitluse, terrorismi rahastamise ja maksunduse valdkonnas. Panku tuleks kõrgendatud usaldatavusnormatiivide ja rangemate läbipaistvuseeskirjade abil veenda loobuma tegutsemisest *off-shore* keskustes¹⁰. Vahendatud väärtpapierite omamise ja võõrandamise eeskirju tuleks ühtlustada kogu maailmas.
- **Rahvusvahelise järelevalvealase koostöö tihendamine:** luua tuleks üleilmsed järelevalveasutuste kolleegiumid ja anda neile tulemuslikuks tegutsemiseks vajalikud volitused. Järelevalveasutused peaksid jagama häid tavasid ja edendama tavade üleilmset ühtlustamist.
- Enne 2. aprilli tippkohtumist tuleks laiendada **finantsstabiilsuse foorumi** liikmeskonda nii, et see hõlmaks ka kõiki peamisi kiiresti areneva majandusega riike ja Euroopa Komisjoni.

¹⁰ Komisjonil on kavas lähiajal esitada ettepanekud maksundusalase teabevahetuse ja läbipaistvuse kohta ELis ja suhetes kolmandate riikidega.

- **Rahvusvaheliste finantsasutuste juhtimise reformimine:** Londoni tippkohtumisel tuleks kokku leppida Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) ja Maailmapanga juhtimise täiendava reformimise ajakavas. Kõnealuse kahe asutuse juhtivtöötajate ametisse nimetamise süsteem tuleks läbi vaadata.
- **IMFi tugevdamine:** liikmesriigid peaksid andma ühise panuse IMFi vahendite ajutisse kahekordistamisse. IMF peaks tugevdama oma järelevalvet, laiendades küsimuste ringi, mida seoses finantssektoriga käsitletakse, tugevdades mitmepoolset järelevalvet ja tagades mitmepoolsete konsultatsioonide toimumise, sealhulgas üleilmse tasakaalustamatuse korrapärase kõrvaldamise. Tihendada tuleks koostööd finantsstabiilsuse foorumiga ja luua tuleks ühised tõhusad varase hoiatamise mehhanismid. IMF peaks finantsstabiilsuse foorumi liikmesriike ja muid süsteemselt olulisi riike korrapäraselt hindama ja sisestama avastatud puudused varase hoiatamise mehhanismi. Reformida tuleks ka sisekorda ja tagada, et IMFi järelevalve käigus tehtud peamised järeldused edastatakse rahvusvahelisele valuuta- ja finantsnõukogule.
- **Maailmapanga ja piirkondlike arengupankade arendamine:** pangad peaksid rakendama nende käsutuses olevaid vahendeid paindlikult, et koondada abi selle andmiseks ettenähtud ajavahemiku algusesse ja leevendada kriisi mõju, eelkõige haavatava elanikkonna puhul. Arengupankade tegevuseks tuleks tagada piisav rahastamine.

Tippkohtumisel tuleks **toetada tasakaalustatud maailmaturgude arengut**, pöörates tähelepanu järgmistele küsimustele.

- **Maailma majanduse taastamise edendamine fiskaalmeetmete ja nende tegeliku mõju jätkuva rahvusvahelise kooskõlastamise kaudu.** EL annab oma panuse üleilmsesse jõupingutusse majanduskasvu taastamiseks. Rahvusvaheline koostöö peaks tagama, et praegused fiskaalmeetmed on kooskõlas pikaajalise eelarve jätkusuutlikkusega. Lisaks sellele peaksid need tagama piisava investeringute taseme pikaajalistes poliitikavaldkondades, näiteks innovatsioon, haridus, energiatõhusus ja vähem süsihappegaasiheiteid tekitav majandus. Kui maailma majandus hakkab taastuma, on õigustatud makromajanduslike stiimulite korrapärase ja kooskõlastatud kaotamine.
- Fiskaalstiimulite täienduseks **avatud kaubanduse soodustamine.** G20 riigid peaksid püüdlema veelgi avatuma maailmaturu poole. Doha vooru kiire lõpetamine, võttes aluseks olemasolevad läbirääkimistekstid põllumajanduse ja tööstuskaupade küsimustes, on võtmetähtsusega. Londoni tippkohtumisel tuleks vankumatult kinnitada ühist proteksionismi vastast seisukohta, mis oleks kooskõlas Washingtonis kokkulepitud olemasoleva olukorra säilitamise kohustusega ja Maailma Kaubandusorganisatsiooni sätestatud tõhusa järelevalvemehhanismiga. G20 partnerid peaksid väljendama oma ühist kindlat tahet tagada kõnealuse kohustuse rakendamine kõrgeimal poliitilisel tasandil.
- **Kaubanduse rahastamist käsitleva mitmepoolse algatuse** käivitamine, mis tugevdaks Maailmapanga kontserni ja muude asjaomaste mitmepoolsete arenguasutuste jõupingutusi kaubanduse rahastamisega seotud tegevuse laiendamises.
- **Üleilmse arengu soodustamine** on üks osa üleilmse kriisi lahendamisest ning rahu ja stabiilsuse loomise alustala kogu maailmas. Londoni tippkohtumisel tuleks taas kinnitada kohustust toetada arengumaid nende püüdlustes tagada majanduskasv ja võidelda vaesuse vastu, seda eelkõige aastatuhande arengueesmärkide täitmise kaudu. Et muuta arengumaadele rahvusvahelises kaubanduses osalemine lihtsamaks, peaksid G20 riigid

täitma oma lubadusi kaubandusabi alal ning võimaldama kõige vähem arenenud riikidele tollimaksu- ja kvoodivaba juurdepääs oma turgudele.

6. KOKKUVÕTE

Käesolevas teatises on sätestatud viis, kuidas Euroopa Liit saaks edasi arendada juba võetud meetmeid, et lahendada finants- ja majanduskriisiga seotud probleemid. EL asub nüüd viima ellu oma majanduse elavdamise kava järgmist etappi ja võetud meetmeid on vaja tõhusalt kooskõlastada tagamaks, et nende mõju ettevõtjatele, majapidamistele ja kogukondadele kogu Euroopas oleks võimalikult soodne. Teatis peegeldab 1. märtsil 2009 toimunud riigipeade ja valitsusjuhtide arutelu ning selles rõhutatakse, et majanduse taastumine on lihtsam, kui ühes liikmesriigis võetavad meetmed on välja töötatud nii, et need tooksid kaasa olukorra paranemise ka teistes liikmesriikides. Tõhus kooskõlastamine muudab ühisturu majanduse taastumise hüppelauaks.

Komisjon kutsub Euroopa Ülemkogu kevadisel kohtumisel üles:

- kokku leppima vajaduses töötada välja finantssektori reformimiseks uus meetmete pakett, mis sisaldaks ELi finantssektori uut järelevalveraamistikku, lähtudes Jacques de Larosière'i tööühma tulemustest, ja otsustama kõnealuse uue raamistiku peamiste küsimuste üle juunis toimuval Euroopa Ülemkogu kohtumisel, võttes aluseks komisjoni täiendavad ettepanekud; samuti kutsuma nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles tegelema eelisjärjekorras nende finantsteenuste määruse ettepanekute vastuvõtmisega, mis komisjon esitab järgmiste kuude jooksul;
- kutsuma liikmesriike üles võtma vajalikke meetmeid, et tagada kohe, kui majandustingimused seda võimaldavad, pikaajaline finantsstabiilsus kooskõlas uuendatud stabiilsuse ja kasvu paktiga;
- kutsuma liikmesriike üles kiirendama oma riiklike elavdamiskavade ja struktuurireformide rakendamist;
- kutsuma liikmesriike üles kohaldama punktis 3.2 sätestatud ühiseid põhimõtteid reaalmajanduse tugevdamiseks mõeldud meetmete väljatöötamisel ja rakendamisel;
- kutsuma liikmesriike üles toetama kriisi ajal tõhusalt üksikisikuid, võttes aluseks käesolevas teatises kirjeldatud meetmed;
- kiitma heaks mais toimuva tööhõivealase Euroopa tippkohtumise ettevalmistusprotsess;
- kiitma heaks Euroopa ühine seisukoht G20 tippkohtumiseks Londonis.